

Den samfundsøkonomiske kalkulationsrente – fakta og etik

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Den danske kalkulationsrente	4
Finansministeriets vejledning	5
Regneeksempel	6
Kalkulationsrenten i andre lande	7
Kalkulationsrenten i et historisk perspektiv.....	8
Kalkulationsrenten i et etisk og politisk perspektiv	9
Diskussion	11
Fordele ved nye principper for samfundsøkonomiske vurderinger.....	12
Kilder	13

Indledning

Den samfundsøkonomiske kalkulationsrente er for de fleste danskere en ukendt størrelse, men i virkeligheden spiller den en afgørende rolle for en lang række politiske beslutninger om vores fælles fremtid.

Rent teknisk er kalkulationsrenten – også kaldet diskonteringsrenten eller diskonteringsraten – den rente man lægger til grund, når man skal beregne, hvad en given investering i f.eks. vindmøller, motorveje eller naturgenopretning koster for samfundet.

Som et eksempel kan tages Storebæltsbroen: Udgifterne til at bygge broen skal betales i de år, hvor selve broen opføres, mens indtægterne fra bilisterne, der bruger broen, falder i fremtiden over en lang årrække. For at kunne sammenligne omkostninger og gevinster, som falder på forskellige tidspunkter, “oversætter” man omkostninger og gevinster i fremtiden til værdier i dag ved hjælp af en diskonteringsrate, hvor fremtidige værdier tilbagediskonteres til nutidsværdier. Valget af størrelsen på diskonteringsraten er afgørende for, om Storebæltsbroen er en god forretning eller ej, når man opstiller sit budget.

I forhold til klimapolitikken gælder det samme princip, idet nedbringelse af fremtidige drivhusgasudledninger ofte vil kræve investeringer her og nu. De Økonomiske Råd skriver således om klimapolitik i Økonomi og Miljø 2010:

Hvilken diskonteringsrate som vælges, er helt afgørende for, hvornår og hvor meget det kan betale sig at reducere [...] udledningen af drivhusgasser. Derfor er en diskussion om, hvor ambitiøs en klimapolitik der bør vælges, og tidsdimensionen i klimapolitikken i høj grad en diskussion om den samfundsøkonomiske diskonteringsrate. En høj diskonteringsrate betyder, at omkostninger og gevinster i fremtiden tillægges lav vægt. Det vil dermed alt andet lige være mindre fordelagtigt at bruge ressourcer i dag på at reducere udledningen af drivhusgasser for at forhindre tab i fremtiden.

Dermed udtrykker kalkulationsrenten også den værdi vi tillægger vores efterkommere i forhold til os selv. Og selv om dette spørgsmål i høj grad er vedkommende for de fleste mennesker, er det yderst sjældent at fastsættelsen af renten er genstand for en offentlig debat.

Dette notat er et forsøg på at skabe et fundament for en sådan debat ud fra den opfattelse, at en så afgørende præmis i vores politiske beslutningsproces ikke bør reduceres til en teknikalitet, der diskuteres på embedsmandsniveau.

Dette så meget desto mere som Danmark tilsyneladende er et af de lande i verden, der har den højeste kalkulationsrente.

Den danske kalkulationsrente

I Danmark anvendes pt. en kalkulationsrente på 6 %. Det betyder, at hvis vi investerer 100.000 kr. nu, som først kommer igen om 50 år skal værdien på det tidspunkt være 1,85 mio. kr. før vi betragter investeringen som fornuftig. Denne rente er meget høj i forhold til andre sammenlignelige lande og i forhold til anbefalinger fra EU. Anvendes i stedet en kalkulationsrente på 2,2 %, som man gør i Tyskland, vil værdien om 50 år blot skulle være knap 300.000 kr.

Det er derfor ofte størrelsen af kalkulationsrenten, der afgør, om et projekt gennemføres eller ej. Dette gælder også i forhold til klimaet, hvor de videnskabelige anbefalinger indikerer, at vores efterkommere som følge af klimaforandringer vil opleve et total kollaps i økonomi og velfærd, hvis vi ikke formår at dæmme op for problemet på deres vegne. I den sammenhæng skriver De Økonomiske Råd i Økonomi og Miljø 2010:

Stern (2007) og Nordhaus (2008) er to af de mest omfattende og omtalte studier af økonomiske konsekvenser af global opvarmning og omkostninger ved at bremse denne. Selvom de to studier på mange måder minder om hinanden, kommer de frem til væsentligt forskellige anbefalinger af, hvor stor indsatsen mod klimaforandringer skal være. Stern finder, at gevinsterne ved stor og tidlig indsats overstiger omkostningerne herved, mens Nordhaus argumenterer for, at indsatsen bør være mindre i starten end den foreslået af Stern, men til gengæld stigende over tid. Den væsentligste grund til de forskellige anbefalinger er, at de tillægger omkostninger i fremtiden forskellig vægt, fordi de benytter forskellige diskonteringsrater. Nordhaus benytter således en real diskonteringsrate på 4 pct., mens Stern bruger en på 1,4 pct. Denne forskel i diskonteringsrater har stor betydning for nutidsværdien af økonomiske tab i fremtiden som følge af klimaændringer. Hvis diskonteringsraten ændres fra 4 pct. til 1,4 pct., stiger nutidsværdien af et tab om 100 år 13 gange.

Kalkulationsrenten er særlig relevant i forhold til cost-benefit analyser, hvor man opgør både gevinster og omkostninger i kroner og ører. En cost-benefit analyse kan f. eks. vise, at det ikke kan betale sig at Danmark omlægger til fossilfri energi i 2050, da en høj kalkulationsrente indebærer, at fordelene herved for vores efterkommere ikke vægtes særlig højt.

Et alternativ til cost-benefit analyser er cost-effectiveness analyser. Her beregner man ikke om et givent projekt kan betale sig eller ej, men fokuserer på, hvordan man billigst og mest effektivt kan nå et givent mål. I tilfældet med omlægning til fossilfri energi i 2050 vil en cost-effectiveness analyse vise, hvordan vi mest effektivt når et sådant mål. I dette tilfælde er størrelsen af kalkulationsrenten kun af betydning for omkostningernes tidsmæssige placering.

Finansministeriets vejledning

Den kalkulationsrente man i Danmark skal bruge på offentlige projekter fastlægges af Finansministeriet. Udgangspunktet for fastsættelsen er, at offentligt ressourceforbrug har en "alternativomkostning". Det vil sige, at ressourcerne kunne være anvendt til alternative formål.

Alternativet kunne være, at man sparede indtægter fra eksempelvis salg af Nordsøolien op ved at købe værdipapirer, eller det kunne være at man investerede midlerne i et projekt, som giver et afkast (f.eks. en betalingsbro). I disse tilfælde vil den samfundsøkonomiske kalkulationsrente skulle afspejle, hvad man kunne have fået i afkast af værdipapirer eller gennem broafgifter. Herudover siger vejledningen, at da man i nogle tilfælde låner pengene i udlandet til et givet projekt, så skal den internationale markedsrente på penge også inddrages ved fastsættelse af den samfundsøkonomiske kalkulationsrente.

På baggrund af en række studier over historiske afkast på værdipapirer og prisen på lån, når man frem til et procenttal. Finansministeriet har efter eget udsagn arbejdet på en opdateret vejledning i over halvandet år, men den gældende vejledning er fortsat fra 1999 (Finansministeriet, 1999). Ifølge denne skal man anvende en kalkulationsrente på 6 % + et skatteforvridningstab, men kan på projekter med en tidshorisont på mere end 20 år anvende 7 % uden skatteforvridningstab. Siden 2009 har visse planlægningsområder dog kunnet anvende en rente på 5 %.

Det er i dag en meget høj kalkulationsrente i forhold til de fleste andre lande, vi normalt sammenligner os med, og den gør i praksis investeringer i projekter, hvis fordele rækker langt ud i fremtiden, særdeles vanskelige at forsvare samfundsøkonomisk. Som følge af diskonteringen vil projekter med en kort tidshorisont i de fleste tilfælde opnå en højere værdi end projekter med en lang tidshorisont.

Finansministeriets valg af kalkulationsrente er således forholdsvis kontroversiel og enestående. Til sammenligning bruger De Økonomiske Råd f.eks. en kalkulationsrente på 3 % til langsigtede investeringer i miljø og energi i deres beregninger (se f.eks. Økonomi og Miljø 2008, p. 369). Rådets beregninger af investeringerne i energi i 1990'erne viste da også, at anvendelsen af en kalkulationsrente på 6 % i stedet for 3-4 % var alt hvad der skulle til for at udviklingen af Danmarks vindmøllesektor ville fremstå som en økonomisk fiasko (Hansen, in press; Det Økonomiske Råd, 2002), og dette er et klart eksempel på den betydning kalkulationsrenten har på konkrete vurderinger.

Miljøministeriet anbefaler en kalkulationsrente på 3 % +/- 2 %.

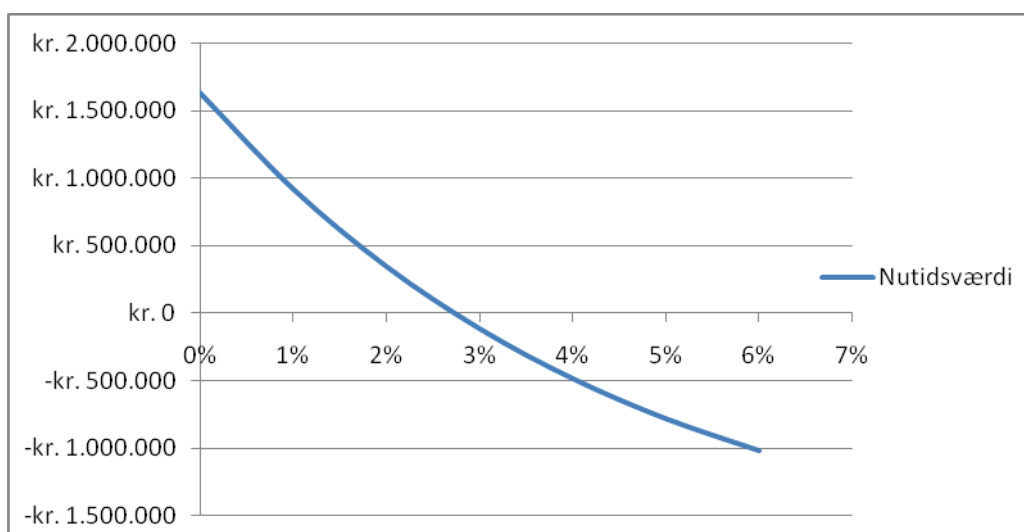
Klimakommissionen bestemte sig for en kalkulationsrente på 5 % i deres beregninger, med følsomhedsanalyser baseret på en rente på 3 %.

Anders Christian Hansen (in press) anbefaler en rente på 3 % +/- 2 % for projekter og planer med en tidshorizont på under 30 år, og en faldende rente derefter, ligesom Møller (2009) mener at det nuværende grundlag for beregningen af renten bør ændres, gerne som overvejet i USA med 3 % for korte projekter og 1 % for projekter med lange tidshorisonter.

Senest har S, SF, Enhedslisten og De Radikale i det danske Folketing fremsat beslutningsforslag om at diskonteringsrenten nedsættes til 3,0-3,5 % ved samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger af klima- og energiprojekter (Folketinget, 2011). I beslutningsforslaget redegøres der for, at daværende finansminister Lars Løkke Rasmussen i 2008 lovede, at der ville komme forslag til en ny kalkulationsrente i begyndelsen af 2009, hvilket dog ikke skete. I maj 2010 beredte klima- og energiministeren, at et udvalgsarbejde var igangsat og i august 2010 redegjorde finansministeren i et svar på skriftligt spørgsmål for, at arbejdet ville være færdigt i i løbet af efteråret 2010. Indtil videre er der ikke sket noget.

Regneeksempel

Som nævnt angiver Det Økonomiske råd (Økonomiske Råd, 2002) at danske vindmøller, herunder de privatejede, er en samfundsmæssig fordel ved en kalkulationsrente på 3 %, men ikke ved en rente på 6 %.

Figur 1. Kalkulationsrentens betydning ved investering i havvindmøller. Alle beløb i 1000 kr.

Investeringer i f.eks. havvindmølleparker har i Danmark ført til ophedede diskussioner om, hvorvidt dette er samfundsmæssigt hensigtsmæssigt eller ej, og hele diskussionen bunder ikke mindst i størrelsen af den kalkulationsrente man bruger. En investering i en tænkt havvindmøllepark på 200 MW, kan regnes til at have en negativ samfundsmæssig værdi ved en høj kalkulationsrente, og en høj værdi ved en lav kalkulationsrente. På figur 1 er sammenhængen vist ved en given havvindmøllepark.

Det fremgår af figuren, at ved en kalkulationsrente på omkring 3 % vil projektet med de givne forudsætninger være udgiftsneutralt, det vil have positiv værdi ved lavere kalkulationsrenter og negativ værdi ved højere kalkulationsrenter.

I Tyskland med deres kalkulationsrente på 2,2 % vil projektet have en positiv samfundsøkonomisk værdi, mens det i Danmark vil være negativt.

Kalkulationsrenten i andre lande

Kalkulationsrenten varierer en del landene imellem.

I Norge og Sverige foreskrives en kalkulationsrente på 4 %, i Finland 5 %, og i Tyskland har man de senere år anvendt en rente på 2,2 %, hvilket betyder at investeringer i f.eks. vedvarende energi fremstår langt mere rentable i Tyskland end i Danmark. I Storbritannien anbefales en faldende kalkulationsrente, hvor der anvendes 3,5 % for tidshorisonter op til 30 år, hvorefter den gradvist falder til 1 % for meget lange tidshorisonter. Samme princip følger det franske finansministerium, hvor man anvender 4 % de første 30 år, og 2 % herefter (Hansen, A. in press).

I USA forventes de nye anbefalinger at ligge på 3 %, og for projekter der strækker sig over flere generationer på 1 % (Møller, 2009).

EU anbefaler specifikt en dansk kalkulationsrente på 3,5 % (European Commission, 2008) ved bl.a. anvendelse af det man kalder en socialt betinget diskontering, og er åben for meget lave kalkulationsrenter på projekter med meget lange tidshorisonter. Der er således tale om en forholdsvis ekstrem dansk praksis, der er i direkte modstrid med EU's anbefalinger.

Det skal bemærkes, at da Finansministeriet valgte at lægge sig på 6 % i 1999, var de tilsvarende kalkulationsrenter i Norge 4-8 % (afhængig af projekttype), 7 % i USA og 6 % i Storbritannien. Men hvor de andre lande har revideret deres rentesatser, har Danmark bibeholdt 6 %.

I hvert land har man sine grunde til at vælge sit niveau for kalkulationsrente, der dels afspejler traditionen for offentlige investeringer, dels den praksis, der løbende har været gældende i statsadministrationen. Fastsættelsen af renten har nemlig i et vist omfang også betydning for niveauet af offentlig investeringer, idet en høj kalkulationsrente dæmper presset på at gennemføre langsigtede offentlige investeringer. Selvom sammenhængen mellem offentlige investeringer og størrelsen af kalkulationsrente kun er indirekte, er det dog bemærkelsesværdigt, at de danske offentlige investeringer ligger på ca. 1,8 % af BNP, medens investeringerne i det øvrige Skandinavien ligger på ca. 3 % af BNP (Hansen, A. in press).

Kalkulationsrenten i et historisk perspektiv

Økonomer har ikke altid benyttet sig af diskonteringsrenter. Frem til 1940'erne, hvor "New Welfare Economics" blev fremherskende i mange økonomiske kredse, var der generelt enighed blandt økonomer om at diskontering var uetisk, og man havde den opfattelse at der kunne begås alvorlige samfundsmæssige fejl ved i udpræget grad at lægge vægt på nutiden frem for fremtiden (Møller, 2009).

I modsætning til denne opfattelse er "New Welfare Economics" grundlæggende baseret på de nulevende generationers og individers interesser, og samfundets investeringer og interesser skal afspejle dennes individuelle og nutidige præference.

I dag anvender alle økonomer diskontering af fremtidige udgifter og indtægter.

De Økonomiske Råd skriver i *Økonomi og Miljø 2010*, at der er to skoler inden for valg af samfundsøkonomisk diskonteringsrate: *Investeringstankegangen* og *fordelingstankegangen*.

Ifølge Rådene har *investeringstankegangen* det udgangspunkt, at kapital kan investeres på forskellige måder, og at den bør investeres, så den giver højest muligt afkast. Det er den tankegang, der lægges til grund i Finansministeriets vejledning. Af tankegangen følger også - ifølge De Økonomiske Råd - at ressourcer brugt på at reducere den globale opvarmning i stedet kunne være blevet investeret i produktiv kapital. Markedsrenten angiver, hvad kapital kan forrentes til på det frie marked, og man bør derfor bruge markedsrenten som diskonteringsfaktor i samfundsøkonomiske projekter. Denne tankegang tilstræber at være objektiv ved at bruge en observerbar rente som markedsrenten.

Heroverfor står *fordelingstankegangen*, hvor et samfund investerer for at fordele forbrug over tid, og den samfundsøkonomiske diskonteringsrate derfor bør afspejle det ønske. For at kunne finde den optimale samfundsøkonomiske diskonteringsrate er det nødvendigt at tage stilling til, hvad den optimale fordeling af forbrug over tid er, hvilket ifølge rådene gør denne tankegang normativ. Tilhængere af fordelingstankegangen finder det stadig vigtigt at diskontere af to grunde: For det første bør et samfund diskontere på grund af en "ren" tidspræference. Den afspejler, at mennesket af natur er utålmodigt, eller risikoen for, at menneskeheden uddør. For det andet bør et samfund diskontere på grund af, at fremtidige generationer som følge af økonomisk vækst må forventes at være rigere. Generelt vil personer værdsætte en ekstra krone til forbrug mindre, når de bliver rigere. Derfor er en krone mere værd i dag end i fremtiden.

Kalkulationsrenten i et etisk og politisk perspektiv

Blandt andet Kant og Bentham formulerede for over 200 år siden, at man kan vælge at dele menneskeheden op i pligtetikere og nytteetikere.

Et eksempel på pligtetik er Brundtlandrapporten, som konkluderede, at verden er til låns, og at vi skal aflevere den i mindst samme stand til eftertiden som da vi overtog den (det er en pligt, heraf pligtetik). Dette er til glæde for vores efterkommere og andre og kommende skabninger på jorden. Opfyldelse af et sådant mål kan man regne på via cost-effectiveness analyser, hvor man fastsætter hvordan man mest effektivt når dette mål.

Heroverfor står nytteetikken og utilitarismen, hvor man som udgangspunkt er etisk korrekt når man øger summen af velfærd nu og her – eller: "den gode forretning er den mest etiske".

Nogle er næsten rene pligtetikere, nogle næsten rene nytteetikere, men de fleste er en blanding af begge, og kalkulationsrenten kan i den forbindelse opfattes som et fælles udtryk for, hvilken etik, vi samlet synes samfundet skal have i forhold til vores efterkommere og naturværdier i fremtiden.

Cost-benefit analyser er et centralt værktøj for nytteetikeren, når bare de enkelte led kan fastsættes med rimelighed. Men netop størrelsen af kalkulationsrenten kan afgøre resultatet for cost-benefit analysen, og dermed hvad der er etisk korrekt. Samtidigt er nytteetikken oftest (men ikke nødvendigvis) i udpræget grad antropocentrisk, hvilket vil sige at den anskuer etik ud fra et menneskeligt velfærdssynspunkt (naturen tillægges f.eks. ingen selvstændig værdi udover hvad der er til fordel for mennesker).

En pligtetiker kan således synes, at det er vigtigt at beskytte regnskoven fordi vi ikke kan tillade os andet, og at regnskoven har en værdi i sig selv. En nytteetiker vil som udgangspunkt beskytte regnskoven, fordi der f. eks. kan være uopdagede medicinske planter der kan bidrage til menneskets velfærd, om end regnskovens indre værdi i princippet godt kan tillægges en økonomisk værdi.

I den moderne vestlige kultur har nytteetikken efterhånden overtaget det offentlige rum på bekostning af pligtetikken, og derfor ender diskussionen om f.eks. klimaforandringer ofte på om det kan betale sig at gøre noget eller ej. Kun hvis det på relativt kort sigt er en god (velfærds)forretning bør klimaforandringer imødegås.

Den i forrige afsnit introducerede skelnen mellem investeringstankegangen og fordelingsstankegangen i synet på kalkulationsrenten kan et stykke hen ad vejen kobles til skellet mellem pligtetik og nytteetik. Således er det intuitivt rigtigt for en pligtetiker at fordele verdens forbrug af knappe ressourcer over tid, så alle generationer kan have glæde af dem, mens en nytteetiker finder, at investeringstankegangen er den intuitivt mest rigtige, fordi der her konsistent sammenlignes med hvad investeringen ellers kunne give af monetært afkast.

Det danske finansministeriums fastsættelse af kalkulationsrenten er ganske rendyrket i sin investeringstankegang og er dermed nytteetisk i sin substans.

En række økonomer finder dog, at økonomisk prioritering har sine begrænsninger. Således skriver de Økonomiske Råd i Økonomi og Miljø 2010 om klimapolitikken:

Hvor meget verdenssamfundet skal reducere udledningerne af drivhusgasser, er i sidste ende et politisk spørgsmål. Valget af klimapolitik kræver, at der tages stilling til værdien af ikke-handlede goder som biodiversitet, usikkerhed omkring katastrofer og diskontering, som påvirker fordelingen mellem generationer. En global klimaaftale er derfor et politisk spørgsmål. Tager en klimastrategi udgangspunkt i Københavnerklæringen, hvor der er sat en øvre grænse for, hvor meget den globale temperatur må stige, bliver en yderligere diskussion af diskontering af gevinster overflødig. En sådan klimapolitik definerer, hvilke konsekvenser man vil acceptere. Når en sådan målsætning for den maksimale temperaturstigning er blevet sat, reduceres den tilbageværende klimapolitik i høj grad til et spørgsmål om, hvordan målet nås billigst muligt. I praksis vil det dog ofte være et spørgsmål om, hvem der skal foretage reduktioner af udledningen af drivhusgasser, og hvem der skal betale.

Ifølge vismændene må politikken altså træde ind og vægte mellem nutidige og fremtidige generationers behov – og så kan økonomerne hjælpe med at beregne, hvordan politisk fastsatte mål nås mest effektivt.

Denne tænkning understøttes af Nævdal (2010). Han skriver, at hvis det er korrekt, at en given global opvarmning medfører overskridelse af tærskelværdier, hvorefter kloden går ind i en selvforstærkende spiral af global opvarmning, så er diskonteringsraten meningsløs: *Den er rett og slet uviktig for spørgsmålet om optimalt stabiliseringsnivå for atmosfærisk CO₂.*

Med andre ord er det meningsløst at forsøge at beregne en nutidsværdi af en række civilisationers undergang.

Diskussion

Når verdens lande ved COP 15 aftaler, at man ikke kan tillade, at den globale menneskeskabte temperatur stiger mere end 2 grader, er dette en politisk og pligtetisk beslutning, der bygger på vores viden om, at skaderne ellers vil blive så store og irreversible, at vi som menneskehed ikke kan tillade os det. Altså i princippet det samme som når Brundtlandrapporten mener, at vi skal efterlade jorden i mindst samme stand fra den ene generation til den næste.

Når danske politikere siger, at Danmark skal have 100 % vedvarende energi i 2050, er dette også baseret på en politisk og pligtetisk beslutning om, hvad der er rigtigt og hvad der er forkert, kombineret med et nytteetisk hensyn til de stigende fossile brændselspriser og erhvervsøkonomiske effekter. Dette understøttes af en nærmest global enighed om, at verden skal bevæge sig mod bæredygtig produktion og forbrug, som kræver store og langsigtede investeringer i klimatiltag, energi, miljø, fødevareproduktion, naturressourceforvaltning, etc.

Det fagligt korrekte i en sådan sammenhæng er at anvende cost-effectiveness analyser til at afgøre, hvorledes disse endeligt fastsatte mål mest effektivt nås.

En af de væsentlige eksisterende barrierer for, at denne udvikling rent faktisk bliver sat i gang i Danmark er imidlertid den af Finansministeriet anvendte praksis for samfundsøkonomisk vurdering - herunder kalkulationsrenten, der er så usædvanlig høj, at de fleste langsigtede investeringer kommer til at fremstå som lemfældig omgang med samfundets økonomiske ressourcer.

Selvom politikerne beslutter, at man bør gå over til et fossilfrit samfund, og selvom denne beslutning fagligt set kun burde underlægges en cost-effectiveness analyse, vil udmøntningen af denne beslutning, som vil ske

gennem en række delinvesteringer i eksempelvis havvindmølleparker, risikere at blive udvandet, fordi de enkelte delprojekter i praksis underlægges en cost-benefit analyse, hvor de risikerer at falde for diskonteringen.

Dette fremgår af Finansministeriets vejledning, hvori der direkte står: *Der skal udarbejdes samfundsøkonomiske vurderinger af alle væsentlige tiltag inden for trafik- og energiområdet.* Det fremgår videre, at en samfundsøkonomisk vurdering er det samme som en cost-benefit analyse. Kun i de tilfælde, hvor det ikke [er] muligt at værdisætte en væsentlig del af initiativets konsekvenser i en kroneværdi... kan der som et alternativ til den fuldstændige cost-benefit analyse laves en cost-effectiveness analyse (CONCITOs understregninger).

Fordele ved nye principper for samfundsøkonomiske vurderinger

På baggrund af ovenstående diskussion er det relevant at overveje to konkrete ændringer af principperne for samfundsøkonomiske vurderinger.

For det første, at der ved investeringer, hvor målet er endeligt, alene anvendes cost-effectiveness analyser. Dette betyder ikke, at der ikke skal diskonteres på omkostningssiden: hvis eksempelvis fossilfrihed kan opnås ved (A) at investere 100 mia. kr. nu eller (B) investere 50 mia. kr. nu og 50 mia. kr. om 10 år, så er det mest attraktive at gennemføre løsning B.

For det andet, at man beslutter sig for en kalkulationsrente på eksempelvis 3 % for korte projekter faldende til 1 % for projekter med lange tidshorisonter for både cost-benefit analyser og cost-effectiveness analyser. Den lavere rente, ikke mindst ved den lange tidshorison, indebærer, at cost-benefit analyser af eksempelvis VE-projekter vil fremstå mere attraktive end i dag. For cost-effectiveness analyser (hvor kun omkostninger diskonteres) vil en lavere diskonteringsrate indebære, at der ikke bliver unødigt favorabelt at udskyde investeringer.

I 2011 skal Danmark beslutte sig for en ny klimapolitik, der skal gælde frem mod 2020, og som i praksis vil blive afgørende for vores mål om at blive fossilfri inden for få årtier. Vælger man at fortsætte den nuværende danske praksis fastsat af Finansministeriet med udelukkende at gennemføre cost-benefit analyser, som oven i købet er baseret på en kalkulationsrente på 6 %, bliver det meget vanskeligt at finde redskaber, der kan forene det politiske mål om et fossilfrit samfund og det pligtetiske mål om at gøre en indsats for fremtidens klima, med de legitime hensyn til de nutidige generationer.

De fleste økonomer, der arbejder med kalkulationsrenter i en mere bred kontekst, er enige om, at en dansk kalkulationsrente på 6 % er alt for høj, og at den institutionaliserer en overdreven kortsigtethed som rettesnor for politiske prioriteringer.

Mindst ligeså bemærkelsesværdigt er det, at alle lande, vi normalt sammenligner os med, benytter markant lavere rentesatser, og at EU officielt anbefaler 3,5 % som rente i Danmark.

Det kan politisk og administrativt være fristende at anvende en høj kalkulationsrente. Dels kan man reservere forbrugsmulighederne til den nuværende (vælger)befolkning, dels kan man lettere holde på de offentlige finanser, så de kun anvendes på projekter med meget korte tilbagebetalingstider – eller slet ikke anvendes i projektinvesteringer.

Det synes imidlertid at stå klart, at disse kortsigtede hensyn inden for ganske få år vil kunne få ganske alvorlige konsekvenser for både os selv og den næste generation, fordi vi forsømmer at udvise rettidig omhu for fremtiden, og fordi den systematiske nedprioritering af fremtiden på et tidspunkt rammer nutiden.

Kilder

- De Økonomiske Råd (2008): Økonomi og Miljø 2008
- De Økonomiske Råd (2010): Økonomi og Miljø 2010
- Det Økonomiske Råd (2002) Dansk Økonomi forår 2002.
- European Commission (2008): Guide to Cost-Benefit Analysis of investment projects.
- Finansministeriet (1999): Vejledning i udarbejdelse af samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger.
- Folketinget (2011): B 57 Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af diskonteringsrenten til brug ved vurdering af rentabiliteten i klima- og energiprojekter. Fremsat 12. januar 2011 af S, SF, RV og EL.
- Hansen, A. Chr. (in press) Den samfundsøkonomiske kalkulationsrente, Nationaløkonomisk tidsskrift.
- Møller, F. (2009): Velfærd nu eller i fremtiden, Aarhus Universitetsforlag.
- Nævdal, E. (2010): Diskonteringsratens effekt på optimal klimapolitik, KLIMA 5-2010, CICERO
- Stern, N. (2006): The Economics of Climate Change, Cambridge

Notatet er udarbejdet af videnschef Torben Chrintz og direktør Thomas Færgeman fra CONCITO, februar 2011.

Se www.concito.dk for yderligere oplysninger.